

STRANCI MEĐU NAMA — ALI NE I U KONAČNIM PODACIMA POPISA STANOVNIŠTVA 2023?

ZAŠTO VIŠE OD 50.000 STRANACA NIJE OBUHVAĆENO POPISOM?

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Funded by
the European Union

O PROJEKTU

Ovo istraživanje sprovedeno je u okviru projekta pod nazivom „The Population Census in Montenegro: A Tool for Development or a Source of Misinformation?“, koje Društvostatističara i demografa Crne Gore (DSD) realizacije u saradnji sa SEECheck mrežom. Projekat finansira Evropska unija, a njegov glavni cilj je jačanje otpornosti relevantnih aktera – uključujući medije, nevladine organizacije i građane – na pogrešno tumačenje i zloupotrebu podataka iz popisa stanovništva. Kroz kreiranje kredibilnog sadržaja i pokretanje digitalne kampanje, projekat će unaprijediti razumijevanje podataka popisa i smanjiti širenje dezinformacija.

Treća tema našeg istraživanja fokusira se na analizu propusta u obuhvatu stranaca tokom Popisa stanovništva 2023. godine. Kroz poređenje popisnih i administrativnih podataka, ukazujemo na razliku od preko 50.000 stranih državljana koji nisu evidentirani u rezultatima popisa, uprkos zakonskim kriterijumima. Analiziramo uzroke ovog statističkog jaza, uključujući nedovoljnu informisanost, kao i metodološke izazove.

Ostajemo otvoreni za vaša pitanja u vezi sa tumačenjem i interpretacijom popisnih podataka koja nam možete dostaviti na mail adresu demostat.me@gmail.com.

Društvo statističara i demografa

UVOD

Popis stanovništva 2023. godine trebao je da ponudi pouzdanu sliku o tome koliko ljudi živi u Crnoj Gori i kakva je struktura njenog stanovništva. Međutim, kada se pažnja usmjeri na strance koji legalno borave u zemlji, ta slika postaje nejasna i nepotpuna. Uprkos jasnoj zakonskoj odredbi da se popisuju i stranci sa odobrenim stalnim ili privremenim boravkom, kao i oni koji imaju uobičajeno mjesto boravka u Crnoj Gori, podaci pokazuju ozbiljan nesklad između onoga što je zvanična statistika iz popisa stanovništva i onoga što bilježe registri Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP).

Na kritični datum popisa stanovništva (31. oktobar 2023. godine), prema konačnim rezultatima, u Crnoj Gori je kao uobičajeno mjesto boravka živi 46.898 stranih državljana. Istog tog dana, Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) je u svojim registrima evidentiralo 98.694 lica sa stranim državljanstvom sa privremenim ili stalnim boravkom u zemlji. Razliku od više od 50.000 lica čine upravo oni stranci koji nijesu obuhvaćeni popisom. Pitanja u vezi sa ovim statistički „nevidljivim“ dijelom stranog stanovništva sve češće otvaraju mediji, analitičari, ali i sami pripadnici zajednica stranaca u Crnoj Gori, zbog čega smo pokrenuli istraživanje o uzrocima ovih značajnih razlika. Prema dostupnim medijskim izjavama, procjena je da je popis propustio da obuhvati i do 50% ruskih i ukrajinskih državljana koji zaista žive u zemlji.¹

KOLIKO STRANACA ZAISTA ŽIVI U CRNOJ GORI?

Podaci iz popisa stanovništva i administrativni podaci Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) o broju stranih državljana koji borave u Crnoj Gori razlikuju se više nego dvostruko, na isti datum (31. oktobar 2023. godine). U nastavku, prikazujemo uporedni pregled podataka iz Popisa stanovništva i evidencija MUP-a, koji ilustruje ove razlike:

Broj stranaca koji žive/borave u Crnoj Gori

DRŽAVLJANSTVO LICA	Popis 2023, kritični momenat 31.10.2023	MUP, 31.10.2023
Albanija	1.181	3.027
Bjelorusija	738	1.288
Bosna i Hercegovina	5.050	7.733
Kosovo	3.053	3.821
Rusija	13.550	27.032
Srbija	13.031	22.661
Turska	1.869	9.467
Ukrajina	3.049	5.208
Države EU	2.602	4.094
Ostale	2.102	6.143
Bez odgovora/nepoznato	673	8.220
Ukupno	46.898	98.694

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava za statistiku, kalkulacije DSD-a

¹ <https://www.cdm.me/drustvo/smeljov-vecina-rusa-i-ukrajinaca-napustila-svoj-dom-jer-im-tamo-nije-bilo-dobro-u-crnoj-gori-smo-pronasli-slobodu-i-mir/>

ŠTA NAM OVO GOVORI?

Prije svega, da Popis stanovništva, uprkos zakonskoj obavezi da obuhvati sve strance koji imaju odobren stalni ili privremeni boravak u Crnoj Gori, nije uspio da to u potpunosti ostvari. Izgleda da popisivači možda nijesu došli do svih stanova u kojima žive stranci ili su im vrata ostala zatvorena. Dodatno, jedan od ključnih razloga izuzetno niskog obuhvata je vjerovatno i nedovoljna informisanost samih stranaca o popisu. Informativne kampanje, posebno one usmjerene ka stranim zajednicama, bile su gotovo nevidljive, čime je izostao osjećaj uključenosti i važnosti učestvovanja.

Ko se popisuje među strancima?

Strani državljani popisuju se pod istim uslovima kao i državljani Crne Gore, ukoliko imaju odobren stalni ili privremeni boravak. Međutim, pored onih koji imaju registrovan boravak, zakon je predvidio da se mogu popisati i oni stranci koji nemaju registrovan boravak, ukoliko su stigli u Crnu Goru prije kritičnog momenta popisa i izjave da planiraju nastaviti živjeti u Crnoj Gori još najmanje 12 mjeseci.² Za razliku od stranaca, ova mogućnost nije ostavljena državljanima Crne Gore koji u trenutku popisa nijesu imali registrovano prebivalište u Crnoj Gori, a kojih je prema evidencijama MUP-a u trenutku popisa bilo 101.530.

Uobičajeno mjesto boravka – ključni kriterijum

Prema međunarodnim statističkim standardima, osoba ima uobičajeno mjesto boravka u zemlji ako u njoj živi neprekidno 12 mjeseci, ili kraće, ali planira da ostane najmanje 12 mjeseci. Konačni rezultati Popisa zasnivaju se upravo na ovom kriterijumu, što znači da su iz stanovništva isključeni svi oni koji su živjeli u Crnoj Gori kraće od godinu dana, a planirali su ostati kraće od godinu dana. Ipak, MUP je krajem 2024. godine i dalje evidentirao 94.645 stranih državljana sa registrovanim privremenim ili stalnim boravkom.³ Ovo dodatno potvrđuje da značajan broj lica nije bio obuhvaćen popisom.

Kritični momenat popisa – zašto je važan?

Popis stanovništva zasniva se na kritičnom momentu – odnosno referentnom datumu 31. oktobar 2023. godine. To je dan na koji se odnose svi popisni podaci, uključujući prisustvo, boravišni status i druge relevantne karakteristike. Upravo radi poređenja, koristile su se evidencije MUP-a na isti dan, prikazujući broj stranaca koji su formalno imali dozvolu boravka u zemlji.

Zakon o popisu stanovništva, domaćinstva i stanova, član 3 - <https://www.monstat.org/uploads/files/popis%202021/>

² Zakon%20o%20popisu%20stanovništva%20domaćinstava%20i%20stanova2.pdf

Centar za demokratsku tranziciju i Društvo statističara i demografa (2025) „Demografska kriza: Da li Crna Gora planira

³ ili improvizuje?“ <https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2025/03/Demografska-kriza-Da-li-Crna-Gora-planira-ili-improvizuje.pdf>

DA LI JE POPIS STANOVNIŠTVA 2023. GODINE POUZDAN IZVOR PODATAKA O BROJU I DEMOGRAFSKIM KARAKTERISTIKAMA STRANACA KOJI ŽIVE U CRNOJ GORI?

NE – Popisom stanovništva iz 2023. godine obuhvaćeno je samo oko 50% stranaca koji su, prema evidencijama Ministarstva unutrašnjih poslova, u tom trenutku imali odobren privremeni ili stalni boravak u Crnoj Gori.

Ova razlika, od preko 50.000 stranaca, pokazatelj je propusta u obuhvatu stanovništva, informisanju i terenskoj realizaciji popisnog procesa. Bez obzira na to da li su razlozi tehničke prirode, povezani sa nedostatkom informacija među strancima, jezičkim barijerama ili nejasnim procedurama, krajnji rezultat ostaje isti, da je slika o stranim državljanima koji žive u Crnoj Gori nepotpuna, a time i statistički nepouzdana.

Najveće razlike uočene su kod:

- **Ruskih državljana** - popisom je obuhvaćeno 13.550, a u MUP-u je bilo evidentirano 27.032 na referentni momenta popisa;
- **Državljana Srbije** - 13.031 prema popisu, a 22.661 u MUP-ovim evidencijama;
- **Turskih državljana** - popisano 1.869, a MUP evidencijama se nalazilo čak 9.467.

U vremenu kada stranci čine značajan dio u ekonomiji, sistemu obrazovanja i investicijama Crne Gore, njihova nevidljivost u zvaničnim statistikama predstavlja ozbiljan izazov za planiranje, integraciju i donošenje politika zasnovanih na činjenicama.

Popis stanovništva nas je podsjetio na važnost tačnih podataka o populaciji, ali nas je istovremeno suočio s granicama sopstvenog dometa u obuhvatu stanovništva u periodu praznika zbog intenzivnih migracija.⁴

⁴ Prikupljanje podatka u popisu stanovništva 2023. godine, trajalo je u periodu od 03.decembra do 30.decembra 2023. godine